

BUDDHİST DÜŞÜNCE BİÇİMİ (3)

Dördüncü Soylu Gerçek: MAGGA

Magga sözcüğü Palice “Yol” demektir (Skr. Mārga). Dukkha’yı ortadan kaldırışa götüren yol gerçeğidir (dukkhanirodhagāminīpatipadā ariyasaçça). Bütün aşırı uçların arasındaki Orta Yol’dur (Macchima Patipadā). Bu uçlardan biri mutluluğu, sıradan insanların izlediği basit duyu zevklerinde arar. Diğeri ise çilecilerin izlediği acı veren uygulamalarda arar ama her iki yol da gerçek mutluluğu sağlayamaz. Bu Orta Yol’un Soylu Sekiz Basamağı (Ariya Atthangika Magga) vardır:

1. Doğru Anlama (Sammā ditthi)
2. Doğru Düşünce (Sammā sankappa)
3. Doğru Konuşma (Sammā vāçā)
4. Doğru Davranış (Sammā kammanta)
5. Doğru Geçim (Sammā ācīva)
6. Doğru Çaba (Sammā vāyāma)
7. Doğru Hatırlama (Sammā sati)
8. Doğru Yoğunlaşma (Sammā samādhi).

Bunların sırasıyla uygulanması diye bir şey söz konusu değildir. Bu sekiz maddenin olabildiğince aynı anda yapılması gerekir. Çünkü bunların hepsi birbirine bağlıdır, birbirini tamamlar. Bunlar Buddhist disiplini açısından şu üç grupta toplanabilirler: a) Ahlâk davranışı (sīla), b) Mental disiplin (Samādhi), c) Akıl (paññā). Bunlardan Sīla, doğru konuşma, doğru davranış ve doğru geçim yolları ile ilgilidir. Samādhi doğru çaba, doğru hatırlama ve doğru yoğunlaşma ile ilgilidir. Paññā ise doğru anlama ve doğru düşünce ile ilgilidir.

Anatta:

An-atta “ruh yok” demektir (Skr. An-ātman). Buddhizme göre ruh yoktur. Canlıların hiçbiri ruh taşımazlar. Yeniden bedenlenme olayı ruha bağlı olarak gerçekleşmez (bu noktada Hinduizmden ayrı bir yeniden bedenlenme inancı gösterir). Reenkarnasyon denilen şey, başka benzer maddelerin sürekliliğidir. Dünya doğal fenomenler zincirinin ürünüdür. Yaşayan hem aynı canlılardır hem de değildir. Aynı canlılardır, çünkü bugün için yaşayan “bu benlikler”dir; aynı canlılar değildirler, çünkü yarın bir başkası yaşayacaktır ama o da diğerleriyle aynı duyumsayıp düşünecektir, onlar gibi yaşayacaktır. Buddhizm birbirini izleyen ve birbirinin doğumuna neden olan olaylar zincirine Nedensellik İlkesi (Pāli Patiçça samuppāda, Skr. Pratitya samutpāda) adını vermiştir. Şöyle formüle edilir:

İmasmim sati idam hoti... Bu olduğunda şu olur.

Īmassuppāda idam uppaccati... Bu doğunca şu da doğar.

Īmasmim asati idam na hoti... Bu olmadığında şu da olmaz.

Īmassa nirodhā idam nirucchati... Bu kaybolursa şu da kaybolur.

Yani A varsa B vardır, A doğarsa B de doğar, A yoksa B yoktur, A kaybolursa B de kaybolur. Bu neden-sonuç ilişkisi 12 halkalı nedensellik zinciriyle (Nidānalar) açıklanır:

1. Bilgisizlik (Avicca; Skr. Avidya)
2. Eylem (Samkhāra; Skr. Samskāra)
3. Bilinç (Vinnāna; Skr. Vicnāna)
4. Ad ve biçim (Nāmarūpam)
5. Altı duyu (Ṣalāyatana; Skr. Ṣadayatana)
6. Dokunma (Phassa; Skr. Sparṣa)
7. Duyuş (Vedana)
8. İstek (Tanhā; Skr. Triṣna)
9. Varlığa bağlanma (Upadāna)
10. Var olma (Bhava)
11. Doğum (Cāti)

12. Yaşlılık ve ölüm (Carāmaranam).

Bilgisizlik, karma eylemlerinden kaynaklanır. Eylemler bilinçten, bilinç ise düşünsel ve fiziksel görüngülerden kaynaklanır. Bu da altı duyu organına bağlıdır. Altı duyu organı, temasla işlek hale gelir. Dokunmanın kaynağı duyuştur. Duyuş da isteğe bağlıdır. İstek, varlığa bağlanmadan doğar. Varlığa bağlanma, var olmanın bir sonucudur. Var olma doğumla olur, doğum da ölüm, yok oluş, acı ve kederden kaynağını alır. Birinci sırada yer alan bilgisizliği, yani “cehaleti” yok ettiğimiz zaman, diğer on bir halka sırasıyla kaybolacaktır ve kurtuluşun yolu açılacaktır. Buradaki cehalet, Buddhizmin öngördüğü bilgisizliktir, yani dünyanın ve yaşamın gerçek doğasını görememe, mutlak gerçeği görememe. Kuşkusuz bir insan bir veya birkaç bilim dalında, bazı sanatlarda çok bilgili olabilir. Ama bu, mutlak gerçeği görebilmesi için yeterli şart değildir.